

הוראת מדעי הרוח בגישה רב-תחומית

תמורות בעיצובה של השבת בספרות הילדים החילונית והדתית לאומית

רות כהן

בהנחיית: פרופ' שולה קשת

תקציר

עבודת גמר זו עוסקת בייצוגה של השבת בספרות הילדים החילונית והדתית-ציונית ובהשפעתה של ספרות זו על עיצוב השקפת עולמם של הילדים בנושא השבת. העבודה עוסקת בתמורות שחלו בעיצוב פניה של השבת בספרות הילדים הן במעבר מחברה דתית לחברה חילונית והן בתוך החברה הדתית-ציונית, במעבר מחיי הגלות לחיים במדינת ישראל, היוצרים מחדש את הזהות הישראלית-יהודית ומעצבים מחדש את ערכיה ובתוכם גם את היחס לשבת.

העבודה נסמכת על מתודת האינטר-טקסטואליות: רמיזה ממערכת סימנים אחת למערכת סימנים אחרת, החושפת את הדיאלוג המתקיים בין ספרות ילדים, התנ"ך - מקורות השבת במקרא, יהדות - הלכות השבת, והיסטוריה - ציונות והקמת המדינה. המחקר מסתמך על הגישה הדיאכרונית: הפרק שדן בספרות הילדים החילונית עוסק ביצירות שיש בהן ביטוי לתמורות שחלו בעיצוב "פני השבת", "החל מיוצרים בני "דור התחייה", המצויים בקו התפר שבין ההווה הדתית והחילונית, ממשיכיהם בני "דור המדינה", וכלה ביוצרים בני הדור הנוכחי. הפרק שדן בספרות הדתית-לאומית עוסק בניסיון לגשר בין ערכים דתיים לערכים לאומיים ולגשר על ידי כך בין הערכים של החברה החילונית לבין הערכים של החברה הדתית-לאומית.

בעבודה זו אני בוחנת את מגמות השינוי שחלו על ציר הזמן בהעברתם של מסרים ערכיים הקשורים ליום השבת הן בספרות הילדים החילונית והן בספרות הילדים בציבור הדתי-ציוני, ובודקת כיצד שינויים אלה משרתים את צרכיה ומשקפים את מערכת ערכיה, השקפותיה ואמונותיה של החברה בה נוצרו. בנוסף, אני עוסקת באיורים המלווים את היצירות כמשקפים את הערכים המיוצגים בטקסט המילולי.

מסקנתי העיקרית היא שהשינויים שחלו בחברה היהודית-ישראלית ביחסה לשבת, השפיעו על עיצובה בספרות הילדים. כל דור וכל מגזר בחברה הישראלית רואה בספרות הילדים כלי להעברת מסרים דידקטיים, ערכיים ואידיאולוגיים, ומעצב את "פני השבת" בהתאם לרוח תקופתו ובהתאם להשקפת עולמו ואמונתו.